

DIALOG KULTUR

DODATEK SPECJALNY
DO DWUMIESIĘCZNIKA „TWÓJ EURODESK”

Sierpień 2008

Poznać, zrozumieć, szanować

To już tradycja. Każdy rok Unia Europejska poświęca wybranemu zagadnieniu. Edukacja poprzez sport, mobilność pracowników, równe szanse dla wszystkich – to motywy przewodnie poprzednich „europejskich lat”. Rok 2008 poświęcony jest dialogowi międzykulturowemu. Temat jak najbardziej na czasie, bo do pełnego poznania, zrozumienia i szacunku dla kultury innych narodów w UE droga ciągle daleka.

Ale postęp niewątpliwie jest. Świadomość wartości, jaką jest wielokulturowość Europy, z roku na rok wzrasta. Zwłaszcza wśród młodzieży. Niemala w tym zasługa unijnych programów edukacyjnych. Z ich środków sfinansowano już tysiące projektów, a dialog kulturowy był obecny niemal w każdym z nich! Właśnie dlatego w obchody Międzynarodowego Roku Dialogu Międzykulturowego włączyła się Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, zarządzająca edukacyjnymi programami „Uczenie się przez całe życie” i „Młodzież w działaniu”.

W konferencji i warsztatach zorganizowanych przez FRSE na początku czerwca uczestniczyło kilkaset osób. Dzięki „Dialogowi kultur” z ich przebiegiem będą mogły się zapoznać tysiące czytelników „Twojego Eurodesku”. Zapraszamy do lektury!

Wawrzyniec Pater

Dialog międzykulturowy to...

Otwarta i pełna szacunku wymiana poglądów między osobami lub grupami mającymi różne pochodzenie etniczne, kultury, religie, języki i dziedzictwo. Dialog międzykulturowy wymaga swobody i umiejętności wyrażania własnych poglądów, a także chęci i umiejętności słuchania zdań innych ludzi. Celem dialogu międzykulturowego jest rozwinięcie głębszego zrozumienia dla różnych poglądów i praktyk, zwiększenie uczestnictwa i wolności dokonywania wyborów życiowych, równości i szacunku dla ludzkiej godności, pobudzanie procesów twórczych oraz promowanie możliwości ludzi i społeczeństw do wzrostu i transformacji poprzez pełen szacunku dialog z innymi.

Biała księga na temat dialogu międzykulturowego, wersja robocza, 10 września 2007

POWIEDZIELI O MIĘDZYKULTUROWOŚCI

Ján Figel, Komisarz ds. Edukacji i Kultury

Ministrowie państw członkowskich uzgodnili, że Unia Europejska powinna rozwijać „kompetencje międzykulturowe”. Oznacza to, że od najwcześniejszych lat powinniśmy starać się rozwijać umiejętności i wiedzę, które pozwolą zrozumieć, na czym polega kulturowa różnorodność współczesnej Europy.

Krzysztof Stanowski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej,

Co jest istotą dialogu międzykulturowego? Po pierwsze ciekawość, zwykła ludzka ciekawość świata i otwartość na to, że każdy z nas jest inny. Po drugie szacunek. Jeżeli nie ma szacunku dla innej kultury zostaniemy tu, nigdzie nie jedźmy. I wreszcie pokora. Pokora, która sprawia, że godzimy się na to, że nie wszystko rozumiemy, że ludzie myślą inaczej, a my staramy się zrozumieć, co się dzieje dookoła nas.

Mirosław Marczewski, dyrektor Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji

Istotą dialogu międzykulturowego jest szacunek i otwartość na drugiego człowieka, jego kulturę i religię. Chęć poznania innej kultury i zaakceptowania jej prowadzi do wzajemnego zrozumienia i pokojowego współistnienia narodów.

Sergio Corti, dyrektor Departamentu Komisji Europejskiej ds. Programu „Uczenie się przez całe życie”

W Unii Europejskiej kulturowa różnorodność jest źródłem kreatywności, innowacyjności i dobrobytu.

Tomasz Bratek, dyrektor programu „Młodzież w działaniu”

To właśnie młodzi ludzie w sposób najbardziej wyrazisty dostrzegają wartość dialogu międzykulturowego. Potrafią przekazać swoim rówieśnikom, a nierzadko również dorosłym, czym jest dialog międzykulturowy i uczenie międzykulturowe.

Krzysztof Czyżewski, Ambasador Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego w Polsce

Nigdy jeszcze człowiek nie żył w bliskości tak wielkiego zróżnicowania kultur, które tak silnie są odrębne i tak gwałtownie zmieniają świat wokół niego. Nigdy też granice nie były tak intensywnie przekraczane na tak wielkich obszarach świata, a fizyczne odległości tak łatwe do pokonania.

Paweł Poszytek, dyrektor programu „Uczenie się przez całe życie” w Polsce

Kompetencja międzykulturowa nie jest pośrednim stanem świadomości na granicy dwóch różnych kultur lub ponad nimi. Jest to przede wszystkim znajomość innych kultur przy jednoczesnej pełnej świadomości swojej własnej kultury i tożsamości.

Specjalnie na konferencję międzykulturowy spektakl przygotowali wolontariusze Wolontariatu Europejskiego i studenci Erasmus

Dariusz Grzejny, członek zespołu trenerów Dyrekcji ds. Młodzieży i Sportu Rady Europy

Dialog międzykulturowy to nie tylko wymiana poglądów. To rozmowa, która ma prowadzić do działania. Dialog międzykulturowy nie może być celem samym w sobie. To proces, za który odpowiedzialne są wszystkie strony. To obowiązek państwa, wspólnoty międzynarodowej i każdego człowieka.

Ania Sławczewa, koordynatorka międzynarodowego projektu „Czas na dialog”

Chcemy zbudować wspólną przyszłość. Żeby ta współpraca była dobra, trzeba zacząć od podstaw, czyli od społeczeństw lokalnych, od młodych ludzi, którzy będą przyszłością Unii Europejskiej.

Joanna Préhu, nauczycielka z Francji

Pobyt w Polsce pozwala mi lepiej poznać moją kulturę. Kiedy spotykam ludzi, którzy nie reagują tak samo jak ja, wtedy zdaję sobie sprawę – aha Francuzi tacy są.

Aniela Bruchta, dyrektorka przedszkola w Tarnowskich Górach

Musimy się wzajemnie poznać, skoro razem mamy tworzyć wspólną Europę.

Większość wypowiedzi pochodzi z konferencji „Edukacja międzykulturowa w projektach programów edukacyjnych UE – „Uczenie się przez całe życie” i „Młodzież w działaniu” oraz filmu „Razem” o międzykulturowości w projektach programów „Uczenie się przez całe życie” i „Młodzież w działaniu”.

Kompetencje po europejsku

Jest ich osiem. Każda inna, wszystkie ważne. Kompetencje kluczowe, czyli te umiejętności, które każdy nowoczesny Europejczyk powinien posiadać. Dzięki nim będzie mu łatwiej funkcjonować w Unii Europejskiej. A i Unia Europejska będzie miała z takiego „kompetentnego” obywatela więcej pożytku.

Prowadząca warsztat o dialogu międzykulturowym w projektach Comeniusa i eTwinningu, unijskich programów wspierających współpracę szkół, Liliana Budkowska jednym tchem, wymienia najważniejsze umiejętności: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna.

Program „Uczenie się przez całe życie”
Comenius

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Comenius

uczą, jak prezentować swoją kulturę... Wszystkich przykładów nie sposób wymienić. Razem tworzą swoisty katalog najczęściej rozwijanych kompe-

teraz kolej na uczestników. Mają się zastanowić, które kompetencje kluczowe i poprzez jakie działania rozwijają projekty e-Twinningu i Comeniusa. Doświadczenie uczestników – większość z nich to nauczyciele, którzy współpracowali już ze szkołami z innych krajów – widać na pierwszy rzut oka. Duże kolorowe arkusze wypełniają się błyskawicznie. Raporty pisemne i prezentacje rozwijają umiejętność komunikowania się po polsku, korespondencja z partnerami z zagranicy uczy języka obcego, rozliczanie budżetu to matematyka w praktyce, tworzenie stron internetowych polepsza umiejętności informatyczne, odpowiedzialność za projekt usprawnia kompetencje społeczne, wymyślanie działań pobudza inicjatywę a wspólne tańce i spektakle

tencji w międzynarodowych projektach szkolnych. Podsumujmy je! Zdaniem uczestników najczęściej rozwijanymi umiejętnościami w projektach Comeniusa i e-Twinningu są: świadomość i ekspresja kulturowa, kompetencje informatyczne i kompetencje społeczne.

W przestronnej socrealistycznej sali Pałacu Kultury i Nauki panuje jednomyślność: dialog międzykulturowy jest obecny w KAŻDYM międzynarodowym projekcie młodzieżowym. Potwierdzą to setki tysięcy uczniów i nauczycieli z kilku tysięcy polskich szkół, które do tej pory uczestniczyły w projektach Comeniusa i e-Twinningu. Pracownicy Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji z otwartymi ramionami czekają na kolejne.

Wawrzyniec Pater

Kształtowanie kluczowych kompetencji poprzez dialog międzykulturowy w szkolnych projektach programów Comenius i eTwinning

W tygłu kultur

Co oznacza kciuk podniesiony do góry? W Polsce – że jest OK. W Niemczech – jedynka w szkole. Na Bliskim Wschodzie to gest nieprzyzwoity, a w Polinezji zamówisz w ten sposób pięć piw.

Ten sam gest może być rozumiany na świecie na wiele sposobów – wyjaśnia psycholog międzykulturowy Marta Piegat-Kaczmarczyk. Ale międzykulturowość to nie tylko gesty, to różne tradycje, języki, krajobrazy. Zagraniczną podróż może okazać się niezwykle kształcąca, jeśli postaramy się nawiązać kontakt z przedstawicielami lokalnej kultury. Nie trzeba jednak opuszczać kraju, by móc poznawać inne kultury. Warto rozmawiać z cudzo-

ziemcami, którzy na stałe mieszkają w Polsce. Poznać ich zwyczaje, skosztować kuchni, dowiedzieć się, jak postrzegają naszą ojczyznę.

Osoby, które przebywają w międzykulturowym środowisku są bardziej otwarte i tolerancyjne. Zyskują świadomość własnej kultury i jej wpływu na relacje z innymi kulturami. Taką możliwość stwarza młodym ludziom program „Młodzież w działaniu”. Uczestnicy międzynarodowych wymian i szkoleń uczą się komunikować z przedstawicielami innych kultur, rozwiązywać nieporozumienia na tle kulturowym, przeciwdziałać stereotypom. Przykłady można mnożyć. Młodzież z Elbląga zaprosiła do siebie afrykański zespół muzyczny.

Sabrina z Niemiec jako wolontariuszka przyjechała do Polski opiekować się końmi. Dzieci niepełnosprawne z Krasnegostawu wspólnie z rówieśnikami ze Szwecji zrealizowały projekt „Taniec bez granic”. – *Międzykulturowość w projektach „Młodzieży w działaniu” jest jak powietrze dla człowieka. Ten program żyje dialogiem międzykulturowym, rozwija go – zapewnia Tomasz Bratek, dyrektor programu „Młodzież w działaniu”.*

Anna Oporska

Międzykulturowość w projektach programu Młodzież w działaniu

Kto podróżuje ten porównuje, kto porównuje ten wie

Polacy pracują wydajniej niż Francuzi. Szwajcarzy uchodzą za 200-procentowych Niemców w organizacji pracy, podczas gdy Grecy uważani są za największych nerwusów za biurkiem.

To tylko kilka ze stereotypów na temat Europejczyków w pracy, z którymi zmierzli się stażysty podczas projektów programu Leonardo da Vinci, wspierającego szkolenia zawodowe za granicą. Swoją stereotyp ma pracownik z większości europejskich krajów. Włosi szefowie wolą samodzielnie podejmować decy-

Program „Uczenie się przez całe życie”
Leonardo da Vinci

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”
Leonardo da Vinci

zje, w przeciwieństwie do Brytyjczyków, którzy mając do wyboru „osobno czy w grupie”, najczęściej wybiorą to drugie. Najlepiej wykształconymi pracownikami są Austriacy, a Polacy to ci, którzy zawsze wymyślą coś z niczego.

O zderzeniu obiegowych opinii z rzeczywistością, organizacji pracy, docieraniu do klientów rozmawiali uczestnicy warsztatów o międzykulturowości w projektach programu Leonardo da Vinci. Zdaniem większości uczestników staż za granicą niesie ze sobą niemal same zalety – poznanie nowych metod pracy, nauka języka, przygotowanie do wymogów europejskiego rynku pracy, nawiązanie kontaktów międzynarodowych. A zagrożenia? Pracodawcy

dostrzegają ryzyko utraty pracownika, któremu tak spodoba się zagraniczny staż, że zdecyduje się go przedłużyć.

Dzięki projektom międzynarodowym można też się czegoś dowiedzieć o sobie samych. We Włoszech spotkały się grupy uczniów z kilku szkół samochodowych w Europie, przyjechali na praktyki do fabryk. Największym problemem dla organizatorów było zakwaterowanie uczestników. Niemcy mieli coś przeciwko Francuzom? Angolicy nie polubili Hiszpanów? Nie, to Polacy nie chcieli mieszkać z Polakami. Uczniów z Warszawy i Łodzi organizatorzy musieli zakwaterować w oddzielnych budynkach.

Katarzyna Chudolińska

Aspekty międzykulturowości w kształceniu zawodowym: szanse i zagrożenia – program Leonardo da Vinci

Eduktor z pasją

Czy wspólna lektura może mieć wymiar międzykulturowy? Jak najbardziej. Powieść tureckiego noblisty Orhana Pamuka analizowali emeryci z Polski, imigranci z Austrii, nauczyciele z Belgii, wykształcone Turczynki oraz... portugalscy analfabeci.

Czytanie książek w międzynarodowym gronie wymyślił Piotr Jankowski, na co dzień dyrektor biblioteki w warszawskim Ursusie, prywatnie i zawodowo – pasjonat aktywizacji intelektualnej i społecznej osób starszych. Dzięki wsparciu finansowemu programu Grundtvig stworzył sieć klubów czytelniczych dla dorosłych. Powstały w Warszawie, Jaśle, Pile, Gorlicach i Lublinie. Ich stali bywalcy to głównie emeryci. Czytają książki, uczą się korzystać z multimediów, szukać informacji w internecie. Pomysłowość pana Piotra nie zna granic. Uczestników projektu namówił do opra-

Program „Uczenie się przez całe życie” Grundtvig

DG Edukacja i Kultura

Właszcza na naukę tego, jak pięknie się od siebie różnimy.

Marta Kostulska

* Turcja przyznała kobietom prawa wyborcze w 1934 roku.

Formy edukacji międzykulturowej dla dorosłych – program Grundtvig

Słodko-gorzki smak życia

Kilkumiesięczne studia za granicą to okazja na przeżycie wielkiej przygody. Warto jednak się do niej dobrze przygotować, by przygoda nie zamieniła się w... traumę.

Nauka na zagranicznej uczelni to marzenie wielu studentów. Jego realizację ułatwia unijny program Erasmus, który finansuje kilkumiesięczne stypendia w innych krajach europejskich. Beztrudne studenckie życie, imprezy w międzynarodowym gronie, bezstresowa nauka – to powszechne wyobrażenie studiowania za granicą. Tymczasem rzeczywistość bywa zupełnie inna.

Gdy już minie entuzjazm związany z przystąpieniem do studiowania w większości studentów pojawiają się pierwsze obawy. – *Zaczęłam się bać. Zdałam sobie sprawę, że będę całkowicie zdana na siebie* – wspomina Kasia, która wyjechała na Erasmusa do Rzymu. Podobne wątpliwości przeżywa wielu wyjeżdżających. Po przyjeździe na miejsce pojawiają się kolejne kłopoty. Ich przyczyną mogą być tak prozaiczne sprawy jak pogoda czy jedzenie. Wielu studentów przynajmniej się też do problemów z „aklimatyzacją” w nowym środowisku. Tracą pewność siebie, zaczynają wątpić w swoje możliwości językowe czy naukowe. Tęsknią za rodziną, za krajem. W ekstremal-

Program „Uczenie się przez całe życie” Erasmus

DG Edukacja i Kultura

nych przypadkach kończy się to przerwaniem stypendium i powrotem do kraju. Częstą reakcją na kłopoty z przystosowaniem to zamykanie się w gronie obcokrajowców. To zachowanie psychologicznie uzasadnione, ale twórcom Erasmusa zdecydowanie nie o to chodziło. W ten sposób trudno poznać nową kulturę i otworzyć się na nowe środowisko. Łatwo zaś narobić sobie problemów na uczelni, zwłaszcza jeśli od problemów ucieka się w szalone studenckie imprezy.

Pół roku to wystarczająco długo by poznać kulturę i naturę ludzi w nowym miejscu, ale zbyt krótko by zaadaptować się do nich – wyjaśnia dr Elżbieta Kielak psycholog międzykulturowy. Co zrobić, by wyjazd na Erasmusa okazał się sukcesem? Recepta jest prosta. Do pobytu na zagranicznym stypendium trzeba się solidnie przygotować jeszcze przed wyjazdem.

Podstawowa wiedza o państwie, do którego się wybieramy to zdecydowanie za mało. Warto wcześniej zagłębić różnice kulturowe, które możemy natknąć i zadać sobie pytanie: czy na pewno jesteśmy wystarczająco otwarci?

Kamil Śliwowski

Kulturowa adaptacja zagranicznych i polskich studentów. Jak korzystać z psychologii międzykulturowej w codziennym życiu za granicą.

Zaangażuj się

Europejski Rok Dialogu Międzynarodowego trwa. I ty też możesz w nim uczestniczyć. Czynnie lub biernie.

Weź udział w konkursie „Alter Ego”

Musisz wyobrazić sobie, że żyjesz w innym europejskim kraju i opisać – kim jesteś, co lubisz, jak wyglądasz. Swoją wizję możesz przedstawić w filmie, na fotografii, nagraniu muzycznym, performance. Konkurs przeznaczony jest dla osób w wieku 14–18. Prace można umieszczać na stronie Alter Ego (www.alterego-europe.eu/pl) do 5 września 2008 r. Na zwycięzców czekają tygodniowe warsztaty artystyczne w Danii.

Obejrzyj wystawę

Gruszek w popiele nie zasypia też Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Już w październiku zorganizuje wystawę zdjęć z projektów unijnych programów edukacyjnych. Dialog międzykulturowy ma miejsce nie tylko w czasie poważnych konferencji i seminariów. Także podczas projektów sportowych, artystycznych, ekologicznych. Przekonaj się sam. Fotografie będzie można oglądać na ogrodzeniu Łazienek Królewskich w Warszawie. Do końca listopada.

Szukaj w sieci

www.interculturaldialogue2008.eu

– oficjalna strona Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego

<http://dialog2008.pl/>

– polska strona poświęcona obchodom Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego

www.multikulti.org.pl

– portal o tolerancji i różnorodności

www.galeriatolerancji.org.pl

– materiały edukacyjne dla nauczycieli i rodziców

www.coe.int/t/dg4/intercultural

– Rada Europy o dialogu międzykulturowym

<http://miedzykulturowa.org.pl>

– portal poświęcony edukacji międzykulturowej

www.tolerancja.pl/files/Scenariusze.pdf

– „Wielokulturowość na co dzień – materiały dla nauczycieli”

www.jedenswiat.org.pl

– „Antydyskryminacja na co dzień”, publikacja stowarzyszenia „Jeden Świat”

www.bezuprzedzen.org/doc/kulturowy_savoir-vivre.pdf

„Kulturowy savoir-vivre” publikacja

www.future.ngo.pl

– informacje o interesujących wydarzeniach, inicjatywach, pomysłach, które mają na celu promowanie idei tolerancji oraz dialogu międzykulturowego

DIALOG W PRAKTYCE

Samotny rodzic pełnowartościowy

Nawet dla dwojga dziecko to wyzwanie. A co dopiero, jak z różnych przyczyn z tym wyzwaniem zostaje się samemu? Samotnych rodziców jest coraz więcej, ale mimo tego nadal czują się niedoceniani i dyskryminowani. Nic dziwnego, że się łączą. Ponad podziałami, i... ponad granicami. Udowodnili to uczestnicy seminarium „Sami, ale nie samotni”. Szesnaście osób z czterech różnych krajów rozmawiało o problemach samotnego rodzicielstwa, ale i o radościach. Opowiadali sobie nawzajem o tym, jak wyglądają systemy wspierania dla „pojedynczych” rodziców w poszczególnych krajach, zastanawiali się, co zmienić, żeby wszystkim było łatwiej, co warto z którego kraju zapożyczyć. Dowiedzieli się również, na czym polega program „Młodzież w działaniu”, z którym wcześniej się nie spotkali, wzięli także udział w ciekawych warsztatach pokazujących, jak przy pomocy psychodramy, technik teatralnych rozwiązywać ważne problemy wewnątrz rodziny. A przede wszystkim, i to chyba było najważniejsze, poczuli, że... nie są sami. Są inne matki i ojcowie w podobnej sytuacji. Nic dziwnego, że projekt zaowocował kilkoma nowymi, bardzo interesującymi pomysłami na przyszłość. Nie tylko dla samotnych rodziców!

„Sami, ale nie samotni”, Młodzież w działaniu

Bohater: kto to taki?

No właśnie, wcale nie łatwo powiedzieć. Często wydaje nam się, że bohater to ktoś daleko od nas, ktoś, kto żył całe dekady temu, biegła z szablą, jeździł konno – taki trochę Kmicic z „Potopu”. Uczestnicy projektu „Bohaterowie i tożsamość kulturowa” postanowili sprawdzić, kim jest bohater, co oznacza bohaterstwo w dzisiejszych czasach. Uczniowie szkół z krajów partnerskich: Szkocji, Polski, Słowacji, Norwegii, Włoch i Turcji wybierali swoich kandydatów do miana bohatera. Trzeba było dobrze się zastanowić we własnym gronie, kogo wybrać, przekopać archiwa, pozwiedzać muzea. A potem pozostawało tylko... przekonać do danego kandydata innych. Kto znalazł się w „ściślejszej czołówce”? Leonardo da Vinci, Florence Nightingale, Jan Paweł II, Atatürk. Czego mogli nauczyć się uczestnicy programu? Oprócz kilku zwrotów po angielsku, przede wszystkim: demokracji, sztuki zawierania kompromisów, dyskusji. I historii. Bo oto postacie znane z kart książek ożyły w opowieściach kolegów z zagranicy, na przesyłanych przez nich zdjęciach, w ich prezentacjach.

„Bohaterowie i tożsamość kulturowa”, Comenius

Nie tak daleko od Cypru...

Cypr: to musi być raj na Ziemi. Pewnie rośnie tam wiele cyprysów i cytrusów. Jest ciepło przez cały rok. Niektórzy jeżdżą tam na wakacje, ale... Inni mogą poznać Cypr dzięki swoim rówieśnikom, zawrzeć przyjaźnie i pewnie kiedyś odwiedzić kole-

gów w ich domach! Takie szczęście mieli uczestnicy projektu „E-Exploring of New Horizons”. Polacy i Cypryjczycy mieli wyobrazić sobie, jak wygląda życie w tym drugim kraju, jak było tam kiedyś? Poznawali historię kraju partnerskiego, a przy okazji i swojego. Uczyli się gier, popularnych „u tych drugich”, poznawali cudzą mitologię i baśnie, rozwiązywali wspólnie quizy, przygotowywali o swoim kraju prezentacje, a potem omawiali je na forach i czatach. Podszkolili się w angielskim, ale i odkryli dobrodziejstwa najnowszych technik komunikacyjnych. No i przede wszystkim przekonali się, że dzięki internetowi, komputerom, każdy kawałek świata może stać się bliski. Zwłaszcza, jak wykaże się odrobinę dobrych chęci, by go poznać.

„E-Exploring of New Horizons”, e-Twinning

Francuski smak

Oczywiście, że francuski! Bo Francja to stolica kuchni. Francuzi to mistrzowie chochli i widelca. A królem wśród nich jest Paul Bocuse. Jego restauracja od 40 lat nieprzerwanie może się pochwalić trzema gwiazdkami w sławetnych przewodnikach Michelin. A więc gotować z Bocusem – to jest coś. Tak samo musieli sądzić uczestnicy Festiwalu Kuchni Francuskiej. Dwudziestu szczęśliwców mogło wziąć udział w wymianie, podzielić się swoimi doświadczeniami z kolegami znanymi z Loary, a co najważniejsze: wziąć udział w warsztatach kulinarnych pod okiem samego mistrza. To było wielkie przeżycie, podglądać go przy pracy, uczyć się od niego technik i patrzeć, jak pozornie zwykłe dania

Czy dzięki programowi Leonardo da Vinci polska kuchnia wzbogaci się o elementy śródziemnomorskie?

zamieniają się dzięki niemu w prawdziwe dzieła sztuki! Uczestnicy w trakcie swojego pobytu we Francji poznali także kuchnię Lyonu, zwiedzili winnice w okolicach tego miasta, a Paul Bocuse zaprosił ich na elegancki obiad do swojej restauracji. Co zyskali polscy szefowie kuchni? Wiedzę, doświadczenie, znajomość nowinek i mód kulinarnych ze stolicy światowej kuchni. No i dyplomy Instytutu Paula Bocuse'a. W naszym kraju takimi certyfikatami mogą się poszczycić jedynie 22 osoby!

„Festiwal Kuchni Francuskiej – podniesienie i certyfikacja umiejętności zawodowych kucharzy”, Leonardo da Vinci

Adaptacja po polsku

Ten projekt trwa cały semestr. Dla studentów z Polski to okazja do pogłębienia swojej wiedzy o różnicach międzykulturowych i o tym, jak przebiega proces adaptacji w nowym środowisku, w innym kraju. Ale dla gości z Danii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Niemiec, Szwecji, Turcji, Węgier i Włoch to przygoda życia. Bo to oni muszą na własnej skórze przekonać się, jak to jest: zostać wrzuconym w nowe środowisko, w nieznaną język, inne zwyczaje, setki, a nawet tysiące kilometrów od domu. Oczywiście: mogą liczyć na pomoc polskich kolegów. A także na to, że ich integracja wśród żaków będzie przebiegała szybciej, dzięki różnym grom, warsztatom... Wszak cały projekt ma charakter psychologiczny. Integrują się nie tylko studenci polscy ze studentami międzynarodowymi, ale także... uczniowie publicznych i niepublicznych szkół wyższych w Warszawie. Zabawne: przedtem nie mieli zbyt wielu okazji, by się spotkać i poznać!

„Adaptacja kulturowa zagranicznych i polskich studentów. Wykorzystywanie psychologii międzykulturowej w życiu codziennym za granicą”. Erasmus

Śladami Żydów, śladami uczonych

Żydzi mieli ogromny wkład w kulturę i naukę wszystkich krajów europejskich, w których mieszkali. Teraz w wielu z nich pozostały tylko ślady. Tylko, że mało kto ich szuka. Uczniowie w szkołach nie dowiadują się od swoich nauczycieli o tym, jaki był wkład Żydów w kształtowanie świata, w którym żyją. Być może teraz to się zmienia – dzięki projektowi „Żydowskie tradycje edukacyjne w Europie”. Pracownicy różnych placówek edukacyjnych, w tym także nauczyciele, mieli szansę dogłębnie poznać tradycję, naukę i kulturę Żydów europejskich. Uczestniczyli w szeregu spotkań i konferencji. W Łodzi odbyli wycieczkę po nieistniejącej już „Łodzi Żydowskiej”. W Berlinie rozprawiali o oświeceniowych tradycjach narodu żydowskiego i reformacji. W Amsterdamie odwiedzili dom Anny Frank. Oglądali wystawę zdjęć, poświęconę Żydom, reportaże, czytali książki, docierali do materiałów źródłowych. Sami je tworzyli – efektem projektu jest wydana niedawno książka „Nauka pomogła nam przetrwać” – o placówkach edukacyjnych i przedsięwzięciach naukowych na terenie getta Litzmannstadt.

„Żydowskie tradycje edukacyjne w Europie”, Grundtvig

Opisy projektów na podstawie publikacji FRSE: „Dialog międzykulturowy. Międzykulturowość w projektach programu «Młodzież w działaniu»” i „Dialog międzykulturowy w projektach europejskiej współpracy. Przykłady dobrej praktyki w programie «Uczenie się przez całe życie»”.